

Rapport;

TIL TOPPS
MED KUNNSKAP OG KOMPETANSE
I MOLDEBARNEHAGENE

24.06.2020

Kvam Barnehage

Rapporten skal gi et innblikk i barnehagens implementeringsarbeid med ny rammeplan. Hovedfokus vil være på målrettet arbeid med nye begreper og momenter i rammeplanen som, gjennom barnehageenhetens temabaserte prosjektarbeider og kompetansehevingsprogrammer, kan sees i direkte relasjon til implementeringsarbeidet som sådan.

Implementering av rammeplanen

I sammenheng med at barnehagene fikk en ny rammeplan, som trådte i kraft 1. august 2017, satte Moldebarnehagene i gang et felles implementeringsprosjekt – «Til topps med kunnskap og kompetanse i Moldebarnehagene».

Planleggingsdagene høsten 2017 brukte Kvam & St. Sunniva barnehage tid på å begynne arbeidet med å implementere den nye rammeplanen inn i vår pedagogiske praksis. Dette var et arbeid vi visste kom til å ta tid. Alle ledd i vår personalgruppe skulle ta del i dette, og vi gjorde hverandre bevisste på at vi alle hadde et ansvar for å gjøre oss kjent med innholdet i rammeplanen.

Alle ansatte leste igjennom og plukket ut begreper som var vanskelige å forstå eller begreper som man ønsket å jobbe mer med. Disse ble tatt med til avdelingsmøter og på personalmøter. Alle begrepene ble satt opp på oppslagstavler og vi plukket ut tre punkter som skulle være starten på implementeringsarbeidet. Disse var; «Livsmestring og helse», «mangfold og likeverd» og «barns medvirkning».

Medvirkning er noe vi liker å tro at er i ryggmargen vår fra før. Allikevel er det viktig å få en påminnelse om dette innimellom, slik at vi kan diskutere hvordan det kan forstås og, ikke minst, misforstås. Mangfold og likeverd er nyere begreper i denne sammenhengen, men like fremt helt sentrale også i forhold til holdningene våre. De får oss til å tenke over hva vi anser som rett og rettferdig og hvordan vi behandler og vil bli behandlet på bakgrunn av identitet, kjønn, religion, etnisitet, legning og så videre. Det har vært nyttig å løfte frem disse begrepene i de daglige aktivitetene også når vi har jobbet med blant annet temaarbeid, språkløype og trykkekretsen.

Implementeringen av rammeplanen har også skjedd på andre plattformer, felles med andre Moldebarnehager:

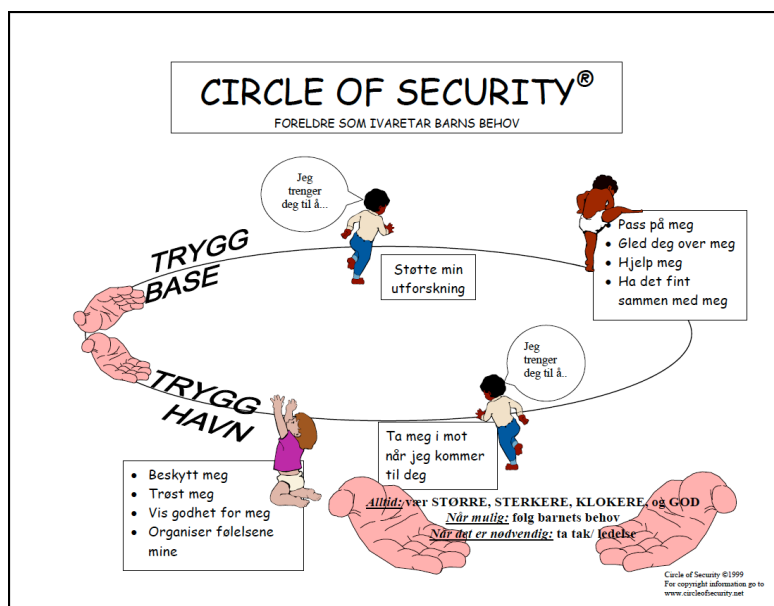
- Assistenter og fagarbeidere har deltatt på temacaféer der de har drøftet og reflektert rundt temaer som barn og barndom, språk og mangfold som ressurs. Alle er hentet fra rammeplanen.
- Pedagogiske ledere har deltatt på pedagogisk forum, der de både felles og i mindre grupper har tatt opp temaer som de har drøftet og reflektert rundt. I denne plattformen så har pedagogene jobbet med Fixsen-modellen, en modell som er et nyttig verktøy, spesifikt utarbeidet for implementeringsprosesser.
- Styrene har hatt en overordnet oppgave og brukt sine styremøter til å sammenfatte de ulike delene av prosjektet og styrt implementeringsarbeidet i de enkelte barnehagene.
- Hele personalgruppen har deltatt på fellessamlinger, blant annet romsdalsk barnehagestevne. Temaene her har passet til barnehagens årstema, satsningsområde og rammeplanen som har stått sentralt i disse foredragene.

Kompetanseheving – Trygghets sirkelen

Modellen «Trygghets sirkelen» har vært utgangspunktet for årlige foreldrefleksjonskurs i Kvam & St. Sunniva Barnehager. I forbindelse med implementering av begreper i rammeplanen og arbeid med årstema; menneske, ønsket enheten å bruke denne modellen i kompetansehevingsprogrammet for personalet. De mest sentrale delene av teorien, gjengis her.

Trygghets sirkelen (CoS) er en fremstilling av barnets trang til utforsking og selvrealisering og dets behov for omsorg eller støtte fra voksne i gitte situasjoner. Barnets emosjonelle forfatning korresponderer med den voksnes oppfatning av hva barnet trenger for å utvide sin aksjonsradius eller å «fylle den emosjonelle koppen sin». Disse forskjellige situasjonene står ikke i motsetning til hverandre. De virker heller i et årsaks-konsekvens-forhold. Barnet trenger trygghet for å løsrive seg og det trenger et sted å komme til for å få anerkjennelse for sine aksjoner.

Sirkelen deles mellom «oppe» og «nede». Oppe på sirkelen ønsker barnet seg «ut» fra omsorgsgiveren på oppdagelsesferd. Omsorgsgiveren beskrives som «trygg base» for denne aktiviteten og skal gi oppmuntring, vise glede over barnets atferd osv. Nede på sirkelen kommer barnet «inn» i omsorgsgiverens «trygge havn» for å få trøst, beskyttelse og nærhet. Målet med sirkelen er å hjelpe voksne til å være sammen med barnet i følelsene eller være «der barnet er».

Daniel Stern's prinsipper for «affektiv inntoning» er gjeldende for denne prosessen. Begrepet brukes for å beskrive hvordan voksne toner seg inn på barnets følelsesmessige tilstand og på denne måten deler selve følelsene. Affektiv inntoning er en form for ikke-språklig empatisk kommunikasjon. Gjennom å presenteres for de forskjellige scenarioene som kan oppstå oppe og nede på sirkelen, får den voksne anledning til å reflektere over sin egen væremåte i møte med barns følelsessignaler. En såkalt «høy foreldreflekterende funksjon» gjør omsorgsgiver i stand til å gi mening til barnets følelser, se sammenheng mellom atferd og indre tilstander samt å forstå at egne følelser kan påvirke barnets, for å nevne noe.

Større, sterkere, klokere, god

Dette kan anses som det store mantraet til CoS.

«Større, sterkere, klokere, god» er visualisert som en vippehuske eller dumpedisse hvor større og sterkere sitter på den ene siden og klokere og god på den andre. Denne fremstillingen gir et inntrykk av at det hele tiden må være en balanse mellom de to sidene og at dumpa aller helst skal holde begge sidene i lufta. Når vi dekonstruerer hvert enkelt begrep kan det være en smule forvirrende for noen. *Større* representerer kontroll. Vi voksne er, med all vår viten og erfaring, de som har kontrollen eller makten om du vil. *Sterkere* er relatert til aspekter rundt det emosjonelle og hvordan vi møter barns store spekter av følelser. *Klokere* forklares som balansen mellom fast og god, mens *god* beskrives med ordene vennlig og trygg. I utgangspunktet har vi jo blitt vist at det er to begreper på hver side av midten, men ifølge denne forklaringen kan det virke som at klokere nærmest representerer midten. Sett i lys av dette er det kanskje lettere å gripe om dette hvis vi ser hva fraværet av det ene eller det andre fører til. For er det ikke et vesentlig poeng at de fire begrepene virker i et samspill med hverandre? *Større* og *sterkere* uten *god* = kald, hard, slem, ond. *God* uten *større* og *sterkere* = svak, nølende, ettergivende.

Ut ifra dette åpenbarer seg den verst tenkelige kombinasjonen, når de to sidene er i total ubalanse og omsorgsgiveren blir kald og svak. Dumpa knekker.

Haimusikken

Haimusikken tar for seg voksnes evne til å tolke situasjoner med barnet/barna som «farlig eller ufarlig». Hvorvidt vi gjør det ene eller det andre, kan ha sammenheng med vår egen barndom, måten våre foreldre møtte oss på i gitte situasjoner og selvfølgelig også opplevelser med egne barn som har resultert i mer eller mindre fastlåste mønstre. Når haimusikk oppstår, forårsaker det stress hos omsorgsgiveren. Dette skjer gjerne i forkant av en situasjon man opplever regelmessig, for eksempel i forbindelse med levering i barnehagen, handling i butikk, ved middagsbordet eller når vi er presset på tid, situasjoner der det har gått galt mange ganger før og man frykter at nettopp det vil skje igjen. Ubevisst setter omsorgsgiveren i gang en stressreaksjon hos seg selv (hører haimusikken) og dermed også hos barnet. Dette fører til at det som har gått galt før, går galt nok en gang, det blir på mange måter en selvutslettende atferd. Gjennom arbeidet med trygghets sirkelen, blir omsorgsgiverne gjort klar over sine reaksjonsmønstre og får anledning til å reflektere over bakgrunnen for disse. På den måten gjør vi det mulig å gjenkjenne de situasjonene der haimusikken utløses og å anerkjenne den for det den faktisk er, en faretruende fortolkning av en ufarlig situasjon.

Sammenhengen i modellen åpenbarer seg for mange når vi kommer til haimusikken og de tre hoveddelene blir synlig i relasjon til hverandre. Når vi opplever *haimusikk* og mister kontrollen, er vi ikke i stand til å møte følelsene som oppstår hos barnet. *Trygghets sirkelen* er «kartet» som forteller oss hvilke følelser vi står overfor. Når vi klarer å holde haimusikken i sjakk og har identifisert følelsen hos barnet, vet vi hvilken omsorgsgiver vi skal være; *Større, sterkere, klokere* og *god*. Personalet i KvaSt bruker nå sin kjennskap til trygghets sirkelen i det daglige arbeidet med barna og i veiledningssituasjoner med foreldre og kollegaer.

Kompetanseheving - Språkløyper og Språkhverdag

Språkløyper og språkhverdag har vært en sentral faktor i arbeidet med implementering av den nye rammeplanen, hovedsakelig innenfor fagområdet Kommunikasjon, språk og tekst. Imidlertid er det slik at temaer det jobbes med i barnehagehverdagen også berører flere andre fagområder, så også dette. Mye av kunnskapen om språklæring var allerede til stede i personalgruppa, men arbeidet med språkløypene har vært med på å etablere en felles forståelse av språkarbeid og hva dette kan innebære. Det teoretiske grunnlaget for arbeidet med språkløyper og språkhverdag har vært lagt på enhetens felles personalmøter. Vi har gått gjennom språkløypene, kapittel for kapittel, med fagmateriell, eksempler og oppgaver lagt ut på udir.no. Deretter har det vært jobbet med hvert tema i hverdagen på avdelingen, og på avdelingsmøter, mellom personalmøtene. Hver avdeling har delt sin lærdom og sine erfaringer med de andre avdelingene på neste personalmøte. Dette gjorde at vi også har kunnet tatt med oss lærdom på tvers av avdelinger. For personale med annet morsmål enn norsk, har det i tillegg gitt god effekt for språkforståelsen å lese sammen med barna. Det har kommet opp viktige diskusjoner om personvern når voksne har observert andre voksne gjennomføre oppgaver fra språkløypa med grupper av barn. Noen av de oppgavene har vært ressurskrevende, men i det lange løp kan det gjennomføres deler av det der det trengs, altså må ikke «oppskriften» følges slavisk. Å observere hverandre i arbeid med barna har gitt oss en dypere forståelse av det vi gjør, ved at tilbakemeldinger har kommet direkte fra kollegaer som kan faget og bidrar med et blikk utenfra.

På grunn av språkløypenes praksisorienterte tilnærming, har avdelingene hatt merkbar gevinst av arbeidet. Det har vært avdekket enkeltbarns hull i språket, hvilke som trekker seg unna og hvilke som strever med spesifikke språklyder. Vi har blitt bevisste på ting vi gjør bra, som å påse at alle barn får komme til orde i samtalen rundt matbordet og i samlinger. Videre har det blitt lagt ned mye arbeid i tilpasning av lesegrupper, både i forhold til valg av lesestoff og lese måte, samt med tanke på størrelse og plassering, for å nevne noe.

Det mest synlige resultatet i hverdagen er tilsynelatende at bøkene er gjort mer tilgjengelig for flere av barna. Mens de eldste barna har hatt bøker lett tilgjengelig, har ikke de yngste barna hatt like god tilgang til lesestoff. Med bokhyller nede ved gulvet, kan ettåringene også rekke bøkene når de vil.

Barns medvirkning er og har vært et viktig moment i språkløypearbeidet, også i valg av hvilke bøker som plasseres i bokhyllene. Observasjoner av barnegruppen forteller oss hva slags tema det enkelte barnet er opptatt av, og gir anledning til finne frem bøker som passer til dette. Betydningen av å ha gode bøker tilgjengelig for barna hele tiden har blitt åpenbar. Jevnlige skifter vi ut bøker og fyller på med aktuelle tema for årstiden, tema barn er opptatt av og tema vi ønsker at de skal bli opptatt av, for eksempel bøker som fremelsker forskjeller i kultur, religion, hudfarge og kjønnsidentitet, blant annet.

For småbarnsavdelingene er det viktig å passe på å ha alt fra helt enkle pekebøker til mer varierte temabøker, for eksempel bøker om fly og utrykningskjøretøy eller natur og menneskekroppen. Vi har økt vår bevissthet hva gjelder å presentere bøker som berører de ulike fagområdene, samt å benytte nettressurser når det er nødvendig. En del fagtema er ikke omtalt i stor grad i det bokutvalget vi har tilgjengelig og noe kan oppleves som utdatert eller lite representativt, helhetlig sett. I anledning samefolkets dag har det blant annet vært fint å kunne vise moderne reindrift med snøscooterkjøring til barnegruppen, i tillegg til å vise film av joiking og samer i tradisjonelle drakter.

Det som ikke er like synlig med det blotte øye, er fokuset vårt på å utvikle språket i lek, i samtalen rundt matbordet, ved påkledning og andre hverdags situasjoner. Vi har hatt samtaler om ulike språk og dialekter, snakket om følelser, erfaringer og relasjoner. Vi løser konflikter ved å snakke sammen, og lærer barna å løse konflikter ved å snakke sammen. Og vi tøyser og tuller med ord og begreper. Rim og regler, sanger og rytme gir oss både glede og et rikere språk. Gjennom musikk, dans, drama og eventyr har vi også jobbet med fagområdet Kunst, kultur og kreativitet. Språket går inn i alle deler av livet, og inn i alle fagområdene i rammeplanen vår.

Årstema – felles tema i enheten

Som en del av implementeringsarbeidet har vi valgt å ha ett årstema. På denne måten har vi fått jobbet godt med alle fagområdene i rammeplanen. Årstemaet er felles i enheten og denne måten å jobbe på er både samlende og gir anledning til utveksling av erfaringer og kompetanse. Ett felles tema fører til at barna får flere felles holdepunkt og begrep.

Tilbakemeldingene fra personalet har vært at det er en god måte å drive implementeringsarbeidet av rammeplanen på. Det er samlende og lettere å sette i gang med aktiviteter. Det har vært godt samarbeid på tvers av hus og avdelinger og vi har tilegnet oss ny kunnskap og fått ideer underveis i hvert prosjekt. «Gjennom årstemaene har personalet vært bevisst på at barnet skal medvirke i alle hverdagens sammenhenger, som er en sentral forutsetning for barnets dannelse til et aktivt deltakende individ i en demokratisk organisasjon» (Årsplan for Kvast s 8).

I løpet av en periode på tre år, har vi jobbet med temaene «Vann», «Jorda rundt» og «Menneske».

Tema; Vann – 2017/2018

Årstemaet vann var ett veldig populært tema både for voksne og barn. Her var det stor kreativitet og mange eksperimenter, både ute og inne. Barnas genuine interesse for vann ble brukt som utgangspunkt i ulike former og temaet ble tatt inn i hverdagsaktivitetene, leken, planlagte aktiviteter og prosjektarbeider ellers. Hele kroppen ble tatt i bruk, gjennom sang, bevegelse og språk. Temaet fikk også en naturlig overgang over til bærekraftig utvikling og hvordan vi best mulig kan ta vare på naturen rundt oss.

Eksempel på aktiviteter med tema vann: Følge elva over flere dager der elva var stor og brun etter mye nedbør. Tid til refleksjon og rom for undring. Spørsmålene kunne være mange. Hvor kommer vannet fra? Hva finner vi langs sjøkanten? Hva flyter på vann? Hva lever i saltvann/ferskvann? Vær – lyn og torden, fra vann til is, vannets kretsløp og mye mer.

Tema; Jorda rundt 2018/2019

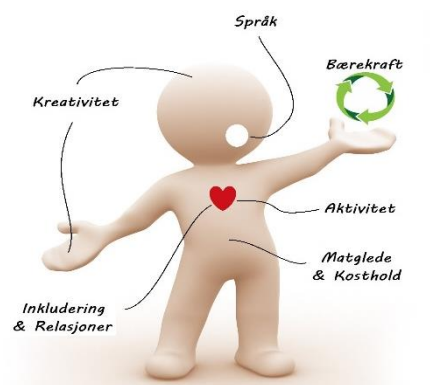
I enheten Kvast har vi rundt 20 ulike nasjoner representert i foreldregruppa. Dette mangfoldet ser vi på som en stor ressurs som vi ville benytte oss av i det pedagogiske arbeidet.

Det ble lagt vekt på at alle i barnehagen skal få en følelse av at de er en del av fellesskapet og verdsatt for den de er. Barnehagen skal være et sted der ulike individer og ulike kulturelle ytringer møtes i respekt for det som er forskjellig. Gjennom tema ble vi bedre kjent med ulike levesett, som igjen gir oss grunnlag og større forståelse og innsikt i likheter/ulikheter. Er vi egentlig så forskjellige? Det vi fant ut var at vi er mer lik enn mange kanskje tror. Barna opplevde tilhørighet og fellesskap i det som er samlende for dem, nemlig leken.

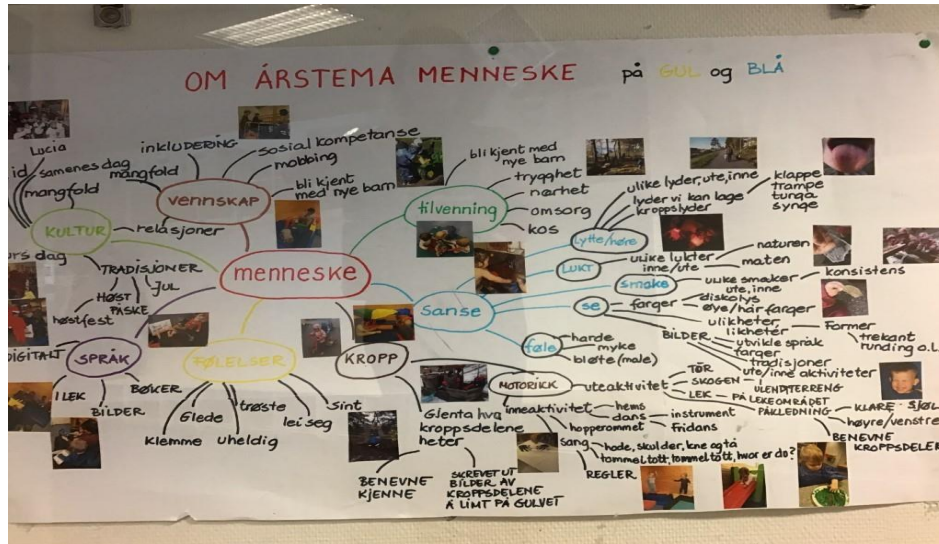
Eksempel på aktiviteter med tema jorda rundt: Det nære, meg selv og min familie. Bli kjent med hvor vi kommer fra, Molde eller andre byer/land. Reiser til ulike land og andre kulturer. Rollelek hvor man reiser med fly, båt, buss eller tog. Se på bilder og film av dyr i andre land og smake mat fra ulike land/kulturer. Lære enkle ord og sanger på ulike språk. Studere kart og flagg.

Tema; Menneske 2019/2020

Språk, inkludering og relasjoner, matglede og kosthold, samt bærekraftig utvikling er viktige tema for oss i Kvam & St. Sunniva barnehager. For å omfavne sentrale begreper i både årsplan og barnehagepraksis har vi valgt å lage en figur for å illustrere tanken bak årstemaet.

I forhold til våre andre satsningsområder, for eksempel trykghets sirkelen, har det å ha menneske som tema gjort det enklere å oppfatte og forstå sammenhenger, blant annet rundt det emosjonelle og psykisk helse. Arbeidet med årstema har vært hyppig dokumentert med bilder, tekst og video. Når dette er synlig for barn og foreldre gir det oss mulighet til å fordype oss i oppfatninger og opplevelser sammen.

Alt av omgivelser og relasjoner påvirker oss mennesker, barn som voksne. Språket er et sentralt element for både kommunikasjon, forståelse og sosialt samspill. Både non-verbalt (kroppsspråk og mimikk) og verbalt språk (ord og setninger). For å fungere godt sammen, trenger man å beherske begge. Inkludering og relasjoner er sentrale elementer med hensyn til trivsel, tilhørighet, vennskap og gode interaksjoner. Fokus på matglede og kosthold, der vi har et ønske om å bidra til at barna i våre barnehager får et sunt og godt forhold til mat.

Eksempel på aktiviteter med tema; menneske: Lage mat sammen med barna fra grunnen av og snakke om hvor maten kommer fra og hva som er ett sunt kosthold. Dyrking og kildesortering. Skape nysgjerrighet for nye råvarer, oppmuntre til å smake på nye retter fokus på å skape gode måltider med samtale, turtaking og deling sammen med barna. Bruke det som utgangspunkt for lek senere. Menneskekroppen har også vært kilde til undring og aktiviteter. Småbarnsbasen har brukt mye tid på kroppsligheten til små barn, blant annet med bilder av kropp på gulv og vegger, puslespill av barnas kropp, lesestoff om kroppen og lek med kropp i fokus, for eksempel dukkesykehus.

Til slutt

Etter vel tre år med «Til topps» og implementeringsarbeid i alle former og fasonger, sitter vi nå igjen som en beriket faggruppe. Hele personalet har fått deltatt i prosjektet, både i egen barnehage og på tvers av barnehagene, blant annet i pedagogisk forum og på temacaféer. Erfaringene fra disse møtestedene har kommet oss til gode gjennom refleksjoner, drøftinger og filosofering rundt egen og andres praksis, som igjen gir oss muligheten til å utvikle vår hverdag til det beste for barna.